

Војвода Ђурађ Црнојевић
(друга половина XV века – 1514)

Милано, 22. октобра 1499. године
ТЕБИ ДРАГА ЖЕНО ИЗАБЕТО

Твој Ђурђе Црнојевић, теби драга жено Избето, пишем да бих те развеселио. Затим знај да сам хвала Богу здрав и весео у Милану, са господином Константином, ујаком мојим. Молим Бога да нам још буде милостив.

До овога часа о својим стварима дуго нисам хтео с разлогом писати. Али сада знај када намеравам да отпутујем одавде хоћу да начиним тестамент.

Нисам хтео да те растужим, познавајући љубав коју си за мене имала, и знајући сузе твоје које су спремне да се пролију. Али сада будући од тебе далеко, и Бог зна када и где ћемо поново бити заједно, и јер сам се сетио смртнога часа, хтео сам да пишем овај тестамент својом властитом руком за спас своје грешне душе, мене Ђурђа, и твоје, с оним немоћне дечице.

Ако би ме задесила смрт када ниси ти ни дечица моја поред мене, желим да се управљате по овом тестаменту моме, који пишем здравога разума и тела.

Ако преживим по Божјој милости, не желим да ме овај тестамент спречава у мојој вољи, ако бих хтео нешто додати или смањити, или ако ми се свиђа променити, или ако ми се свиђа додати, или ако ми се свиђа продати. Но, хоћу да увек у животу своме могу радити по својој вољи и располагати са својим снагама, и ако ми буде у вољи овај тестамент и све друге опозвати или пак потврдити.

Али ако ме због грехова задеси смрт, не могући други тестамент потписати својом руком, онда хоћу да поступаш по наредби овог тестаamenta.

Пре свега све ствари Св. Марије на Цетињу, с којима смо побегли од Турака, хоћу да се ове врате св. Богородици на Цетињу, као њена добра и као што сам се заветовао кад сам био на оном месту које ти знаш, жено моја, где си многе сузе пролила. Поменути ствари црквене даћеш њој, свеколико, било од сребра, или од злата, или од бакра, или од костера, или од свиле, или иконе, или светитељи са сасудима, или чаше, или кашике, и све ствари именоване или неименоване, са рукописима, и са покућством дај све цркви св. Марије на Цетињу. По овоме ће људи моћи познати праву љубав коју си имала према мени, кад виде да ми ти душу волиш после смрти.

Такође хоћу да ти изиђеш пред Сињорију венецијанску, ако би хтели да те издржавају, и тебе и дечицу, јер за то имају разлога: прво, јер смо им служили добро и право; друго због преостатка који је преостао оцу моме Ивану у ризници њихове Сињорије од оног што му је записано: јер када је цар држао Скадар опседнутим, отац мој, њима на част, вређао га и против себе цара раздражио, и храну његову расипао; а о овоме сведочи листина њихова издата од Прегада и којом је овај новац њему био записан: треће, јер су остали у ризници њихове Сињорије плаћања за четрнаест година за које време су држали Паштровиће, Луштицу и Грбаљ, док се господин Иван није вратио из Анконе и од како сам побегао после смрти Иванове од Турака и дошао у Венецију; за ово би било за сваку годину флорина 600, као што се може видети из листине која је написана од Прегада кад се мој отац с њим измирио и кад су вратили у његове руке Паштровиће, Луштицу и Грбаљ; четврти је разлог, јер су ме невиног

везали и срамотили без икакве кривице, па би ми због овога требало учинити добра; пети је разлог, јер кад су ме протерали из дружине, остало ми је у ризници Сињорије флорина 1100, и такође флорина 100 за коња мога вранца, кога су ми узели док сам био у затвору и кога сам добио од г. Ђакома Венијера, кад сам био ратни провектор, када Фиоренца брањаше Сињорију пизанску.

Сви разлози напред написани траже да вам учине добро, и теби и дечици. Али ако њихова Сињорија неће да вам учини добро, грех нека буде на њиховој души, немој остати с дечицом више од два месеца, не гледај што ти говоре: сутра, сутра. Онога часа узми мог сина Лудвига Константина и предај ујаку моме Константину који нека га да господину краљу Француске; а Соломона пошаљи његовом стрицу Скендербегу на Порту; то двоје деце, надам се у Бога, неће те оставити да умреш од глади, кад буду један са царем, а други с краљем.

Ја те остављам да будеш старатељка над овим и над синовима и над кћерима, и над имовином, над свим оним што ће бити названо мојим једног дана и што је у мојој власти. Да моје вересије скупљаш, такође да твоји буду мирази сестара мојих које су без деце, да твоје буду залоге наше макакве биле, и свака ствар. Ти, жено моја Изабета, свим ћеш управљати сама ти лично, како оним што сам написао, тако оним што нисам написао; како оним из прошлости, тако и оним што би могло бити у једном дужем времену, да ти, моја жена Изабето, то чиниш за моју грешну душу и исто тако да чиниш за моју драгу дечицу и за иметак, и за све што је моје, мало или много и за величање части твоје, жено моја. Свечано изјављујем сваком господину, био духовни или световни, био брат или рођак, и исто тако лице било кога положаја, да ти нико не може заповедати, да те на нешто силом примора, ни да ти ико тражи рачуна о ономе што си учинила добро или рђаво, но све оно што ћеш учинити нека је учињено, и са сребром црквеним, и са сваком ствари, и за моју грешну душу, мене Ђурђа, коју препоручујем на небу Богу, и теби као својој верној жени на земљи и као оној која је према мени гајила часну љубав нека увек буде добро учињено. Исто тако ако добијеш што од преведре Сињорије венецијанске, било миразе мојих сестара без деце, или од других дужника, одређујем да то узмеш себи, а кћерима оно што хоћеш, и мојој души колико хоћеш.

Исто тако да поседујеш свим оним што је горе написано, било да се удаш, или да се не удаш, и са свим тим да будеш господарица и од свега чега бих ја у животу био господар, и све уживај у своме животу.

Оне који су били дворани код тебе или код мене помози колико можеш, и отпрати ако не би хтели да остану с тобом, или нека оду с децом код неког од горе поменуте госпоре. И све оно што сам написао и оно што нисам написао, било из прошлости или би се временом могло догодити, све остављам у власти и потврђујем нека буде у рукама госпође Изабете, моје жене, а пре свега после моје смрти част своју, коју ће моћи чувати ако буде хтела, сећајући се љубави коју је имала самном и чување части кад сам био на путу, као кад сам био поред ње.

Друго ти не пишем, но да те Бог сачува с дечицом, драга жено, теби Изабето, којој, понављам, остављам потпуно сав свој иметак после своје смрти, ником другом не допуштајући да тражи рачуна од тебе, ни да заповеда, но само једини Бог, коме

препоручујем своју грешну душу, мене Ђурђа, и теби драгој жени мојој, са дечицом мојом.

1499. од рођења Христова, а од Адама 7008., месеца октобра 22, у Милану.

Ја Ђурађ Црнојевић написах својом руком у присуству сведока доле потписаних и запечатих својим великим печатом ради веће вере.

На полеђини пише: Госпођо Изабета, знај добро да хоћу да ову листину чуваш неодпечаћену, док, ако Бог допусти, не дођем да ти је прочитам.

У славу Бога који нас оснажује

Пошто је, дакле Бог коме се једино клањамо у Тројици, из небића у биће, магновењем привео је све, и на крају дела створио човека, достојивши га својим ликом. Невладајућег учини да влада свима, и да себи створи саговорника да се у његовим племеном заједничаром његовим буде. Као што велики патријарх Аврам који не Писмом већ спонтано удостоји се у дом примити Тројицу. Затим Мојсије говораше с Богом лицем к лицу и написане таблице прими од Њега. Откривши да је прекршен Закон, ове разби. После тога јединородни Син Слово, милошћу Оца нерођеног и садејством својим и савршенством од Оца проистеклог, овоме савечног, обома сагосподарећег Светог и животворећег Духа благоизволи [да] испуни светлошћу, и присно дјеву Марију усели се и роди, без матери на небу, без оца на земљи, и постав, вазнесе се. Зато нама који нисмо Авраму и Мојсију слични, да бисмо примали савет од Бога, даде Писмо, у које пророци, као у царске ризнице похранише неисцрпно богатство. После тога они Божанствени мужи, Дамаскин пак Јосиф и Козма, наиласком Духа научени предаше нам песнословље у тросунчаном Божанству, трисветим гласом анђела, славословљеног у Вишњег. И обогатисмо се писмом које је мудрости учитељ, тузи промена, у Богу смирење, повод сваког доброг дела и онима који се напасају Речју чувар од заблуда. Најзад, ради наших грехова, постиже нас хришћане исмаилћанска палица, авај, не просто бијући, но убијајући.

И дођоше незнабошци у достојање Божије, цркве разрушише.

Видев ја, у Христа Бога благоверни и Богом чувани, војвода Зете, господин Ђурађ Црнојевић, умањење светих књига пљачком и разарањем агаренских синова, предано се потрудох, помоћу Светога Духа и излих матрице за слова, и на њима, за једну годину, осморо људи заврши Октоих од четвртог гласа, у славу Бога који нас оснажује.

**Ја у Христа Бога благоверни, Богом чувани,
господин Ђурађ Црнојевић**

Бог коме се клањамо у Тројици, благоизволео је испунити своју цркву разним књигама. Видев ја у Христа Бога благоверни, Богом чувани, господин Ђурађ Црнојевић, да се цркве празне, без светих књига, ради наши грехова, пљачком и уништавањем агаренских синова, настојах предано, испуњен светим духом и љубављу према божанственим црквама наштампах ову душеспасну књигу Осмогласник у славу трисунчаног у јединству клањаног Божанства. Зато молим младе одрасле и старе, оне који читају, поју или преписују, љубави Христове ради, исправљајте, нас, пак, који смо се о овом делу, од срца трудили, благословите, да заједно славећи Оца, из Њега је све, Сина, Њиме је све, овде задобијемо милост, а тамо се озаримо овом светлошћу. Амин.